

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΕΜΟΥΝΔΟΣ

Ανυπεράσπιστοι
φόνοι

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ψ

ΨΥΧΟΓΙΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ανυπεράσπιστοι φόνοι**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Γιάννης Ρεμούνδος
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Χρυσούλα Τσιρούκη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Ηλίας Μασούρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Άγγελος Ελεύθερος & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Γιάννης Ρεμούνδος, 2014
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2014

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2014

ISBN 978-618-01-0498-1

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΕΜΟΥΝΔΟΣ

Ανυπεράσπιστοι
φόνοι

ΨΥΧΟΓΙΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΡΕΜΟΥΝΔΟΥ

Ενηλίκων

- Οι παλιοί μου φίλοι* (Εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, 1987)
Ο έρωτας φέρνει γούρι (Εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, 1988)
Η ζωή είναι μυθιστόρημα, μωρό μου! (Εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, 1991)
Βρέχει συντρίμμια από νίκελ (Εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, 1994)
POLAROID STORIES (Εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, 1997)
Δυτικές συνοικίες (Εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, 2000)
KERATSINI DREAM (Εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, 2002)

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν:

Ενηλίκων

- Βάζω τη μοναξιά, βάλε το όνειρο!*, 2005
Κυνηγώντας το χάρτινο φεγγάρι, 2007
Το έγκλημα της οδού Αλόης, 2009
Η τέφρα του Φοίνικα, 2012

Παιδικά – εφηβικά

- Από πού πάνε στην οδό Δεληγιάννη;*, 2000
Πώς τα πέρασες στο Βόλο, Κωστάκης;, 2000
Το μυστήριο της 21ης χάντρας, 2003
Το κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού, 2004
Της κακομοίρας!, 2005
Αχ, αυτός ο Όμηρος!, 2006
Όνειρο είναι, θα περάσει!, 2007
Πέντε μέρες που συγκλόνισαν το σπίτι μας, 2009
Το αίνιγμα του χαμένου cd player, 2009
Ο θεός μου ο κατσικοπόδαρος, 2010
Οι περιπέτειες του «άγριου» Χουάν, 2011
Οι ναυαγοί της Τηγανίτας, 2013

Περιεχόμενα

Η μίζα	9
Σαν τα κουνούπια οι ώρες.....	46
Ψοφίμια	81
Τα πiónια στη σκακιέρα.....	112
Ανάσες με κόμπους, όχι βέβαια σαν τον γόρδιο δεσμό	139
Το ξεφλούδισμα της αγκινάρας	160
Λόγια	185
Το κακό μάτι.....	205
Γωνίες.....	223
Σκέψεις σαν μύγες και επιθυμίες σαν ακρίδες	247
Υγρά.....	269
Ξέσπασμα	292
Στον Πειραιά συννέφιασε και στην Αθήνα βρέχει.....	310
Το παρελθόν θα σε συναντήσει έτσι κι αλλιώς.....	333
Όστρακα	360
Η τρύπα.....	374
Το αίμα της Αποκριάς	394
Συντρίμμα.....	417
Ο ρυθμός του κόσμου	441
Αποφώνηση.....	455

Η μίζα

Πέμπτη 2 Φεβρουαρίου

Ειδήσεις:

«Η Ελλάδα αποκαθιστά σταδιακά την αξιοπιστία της στις διεθνείς αγορές», δήλωσε ο υπουργός Οικονομικών μετά τη συνάντησή που είχε με τον πρωθυπουργό. • Ένοπλη ληστεία τράπεζας σημειώθηκε το πρωί στις οκτώ στην Καλογρέζα. • Πληθαίνουν οι φωνές απόγνωσης των γονέων για τα φαινόμενα ενδοσχολικής βίας. • Στη Μέση Ανατολή η κατάσταση παραμένει έκρυθμη. • Προκλητικές δηλώσεις του Τούρκου πρωθυπουργού για την Κύπρο και το Αιγαίο. • Η ΕΜΥ προειδοποιεί: ακραία καιρικά φαινόμενα θα πλήξουν το λεκανοπέδιο.

α. Μαρία

«Κοίτα χάλια!» μουρμούρισε κακότεροπα η Μαρία μπαίνοντας στο σπίτι των πεθερικών της, τρίβοντας μουτρωμένη τις παλάμες της για να τις ζεστάνει.

Η πεθερά της καθόταν ακίνητη σαν βαλσαμωμένη στην πλαστική πολυθρόνα πλάι στο παράθυρο και κοίταζε ανέκφραστα τον δρόμο.

«Δεν αντέχω πια», γκρίνιαξε η Μαρία ρίχνοντας γύρω της μια απελπισμένη ματιά.

Το διαμέρισμα του πρώτου ορόφου έμοιαζε με άθλια αποθήκη πήχτρα στη σαβούρα. Χούι το είχε ο πεθερός της να μαζεύει από τον δρόμο άχρηστες παλιατζούρες. Κάθε απόγευμα, επιστρέφοντας από το καφενείο, κουβαλούσε και κάτι. Ασφυκτιούσε το μικροσκοπικό διαμέρισμα κι άντε τώρα να βάλει τάξη, άντε να το καθαρίσει. Αφορμή γύρευε βέβαια, γιατί δεν είχε καμία διάθεση. Η πρωινή αισιοδοξία του άντρα της την είχε αναστατώσει.

«Επιτέλους, Μαράκι, με θυμήθηκε ο κύριος Γιάγκος, δηλαδή μια εξυπηρέτηση θέλει να του κάνω κι ύστερα υποσχέθηκε», της είχε πει κι εκείνη λίγωσε το μέσα της ακούγοντας να την αποκαλεί «Μαράκι»· κοντά τρία χρόνια είχε να την αποκαλέσει έτσι.

«Τι εξυπηρέτηση είναι αυτή;» τον ρώτησε καχύποπτα, έβλεπε γύρω της κινδύνους παντού.

«Θέλει να χρησιμοποιήσει τα πίσω δωμάτια του καφενείου, θέλει να βάλει κάτι εμπορεύματα. Με το αζημίωτο, εξυπακούεται, είπε ότι θα περάσει από το καφενείο να ελέγξει τον χώρο αν του κάνει».

Η Μαρία δεν είχε καταλάβει ακόμη γιατί χαιρόταν.

«Μα αφού σου εξήγησα, υποσχέθηκε ότι θα με τακτο-

ποιήσει σε κάποια δουλειά κανονική, τέρμα το *Αμαρυλλίς*, τέρμα ο υπόκοσμος».

Όσο να 'ναι αναστατώθηκε. Βρε, λες αυτός ο Γιάγκος να ήταν η σωτηρία που περίμεναν σαν θαύμα;

«Παλιά ήταν αλλιώς. Ερχόταν ο Παντελής μας και γέμιζε το σπίτι γέλια. Το παλιό μας σπίτι με τα κεραμίδια, την αυλή και το πεύκο. Έφερνε την εφημερίδα με τις ειδήσεις, έφερνε και μια σακούλα πορτοκάλια μέρλιν. Κάτι όμορφα μεγάλα πορτοκάλια...» μονολόγησε η γριά αντί άλλης απαντήσεως, κουνώντας το κεφάλι της με νοσταλγία.

Και η Μαρία κώρωσε ακούγοντας το όνομα του Παντελή. Σπουδαίος κορτάκιας στην εποχή του, ονομαστός, δεν είχε αφήσει θηλυκό για θηλυκό, ως και την ίδια νιόνυφη ακόμη τη γλυκοκοίταζε, κι αν δεν έφευγαν για τη Θεσσαλονίκη, θα τη μουντάριζε. Ο Παντελής ο χαροκόπος, ο μεγάλος αδελφός της πεθεράς της, πεθαμένος εδώ και χρόνια.

«Σου το λέω και να το πεις στον πατέρα, δεν πρόκειται να ξαναπατήσω το πόδι μου εδώ μέσα. Αν φέρει το παραμικρό από τα σκουπίδια, δε θα ξανάρθω...» έβαλε τις φωνές κι η πεθερά της τρόμαξε, αναπήδησε από την πολυθρόνα σαν κουνέλι.

«...δεν μπορείς να φανταστείς τι όμορφα πορτοκάλια. Σου 'ρχόταν να φας ακόμη και τις φλούδες», αποτέλειωσε τη φράση της η γριά και, παίρνοντας ένα μισοκακόμοιρο ύφος, κρύφτηκε σαν μωρό πίσω από την κουρτίνα.

Κοιτάχτηκαν οι δύο γυναίκες για λίγο σαν άεργες Ερινύες στη σκιά της κρύας μέρας, ώσπου η γριά αναλύθηκε σε λυγμούς, κάτι αλλόκοτα κλάματα λες κι έτρεχε μια χαλασμένη υπαίθρια βρύση. Τη λυπήθηκε η Μαρία κι αναστέναξε από τα βάθη της καρδιάς της. Έτσι κι αλλιώς χαμένα πήγαιναν τα λόγια της. Σάμπως δεν το ήξερε; Το ήξερε. Κο-

πάνησε λοιπόν στο τραπέζι το τάπερ με το φαγητό και, μέχρι να ζεσταθεί το νερό στον ταχυθερμοσίφωνα, άναψε ένα τσιγάρο κοιτώντας με αντιφατικά συναισθήματα την ακίνητη πεθερά της να βυθίζεται στην καταθλιπτική απομόνωση των γηρατειών, με το μυαλό της να διαλύεται σαν ξεφτισμένο ρούχο από την άνοια. Τουλάχιστον μπορούσε ακόμη να αυτοεξυπηρετείται, γιατί αλλιώς...

«Ζωή που ζω κι εγώ», μουρμούρισε ασυναίσθητα, πιάνοντας το κεφάλι της και φυσώντας σεκλετισμένα τον καπνό.

Ήταν μια γυναίκα γύρω στα σαράντα, χοντρή, καταβεβλημένη κι αηδιασμένη από όλα γιατί όλα είχαν πάει στραβά. Αφότου ο άντρας της έχασε τη θέση του στην ασφαλιστική εταιρεία, η ζωή της είχε καταρρεύσει μαζί με τη χώρα. Ακόμη δεν μπορούσε να το πιστέψει, ένας εφιάλτης θεωρούσε ότι ήταν, ότι να, σε λίγο θα ξυπνούσε και τα πάντα θα ήταν όπως πριν, ακριβώς όπως πριν...

Υγρά και παγωμένα πρωινά της Θεσσαλονίκης, ο Κώστας, αισιόδοξος και κεφάτος, έκανε το ντους του, εξάπαντος κάθε πρωί έκανε ντους, κι ύστερα στρωνόταν στο τραπέζι να φάει το πρωινό του, έβγαιναν και τα παιδιά από τα δωμάτιά τους, έλεγαν καλαμπούρια κι εκείνη τους καμάρωνε και τους εξυπηρετούσε. Οι άντρες της. Κι ύστερα έμενε μόνη στο σπίτι κι άρχιζε τις δουλειές, πήγαινε για ψώνια, ετοιμάζε το φαγητό, μιλούσε στο τηλέφωνο. Κυρία. Κυρία Μαρία Ιωσηφόγλου. Ο Κώστας επέστρεφε το απόγευμα ή, αν είχε δουλειά, το βράδυ, κουρασμένος βέβαια, πλην όμως διόλου κατηφής. Είχε κέφια να παίξει με τα παιδιά και να αστευτεί, ή να συναντήσουν φίλους· πετούσε τη σκούφια του ο Κώστας για συναναστροφές και διηγούνταν καταλεπτώς τα συμβάντα της δουλειάς, είχε σε μεγάλη εκτίμηση τη δουλειά του, κατείχε υψηλή θέση στην ασφαλιστική του Παγουλάτου.

Νύχτες της Θεσσαλονίκης παρέα με φιλικά ζευγάρια, παίζοντας μπιρίμπα, σχολιάζοντας την πολιτική κατάσταση, την πρόοδο της χώρας: ποιος το περίμενε ότι θα παίρναμε τους Ολυμπιακούς Αγώνες, τόσα έργα, όλα αυτά ήταν μια δυναμική προοπτική για ακόμη καλύτερες μέρες. Έτσι έλεγαν και έλαμπαν τα μάτια τους, τα δαχτυλίδια και οι λέξεις τους. Κι εκείνη ζούσε μέσα σε ένα όνειρο, αφήνοντας τον καιρό να περνάει σαν το νερό της βροχής, δεν υπήρχε λόγος να εργαστεί και τα αγγλικά της είχαν ξεθωριάσει μαζί με τα ασαφή όνειρά της για τη θεατρολογία, μαζί με τον πένθιμο έρωτα του Ευαγόρα, μαζί με το μισητό κρεοπωλείο του πατέρα της.

Στα μέσα της δεκαετίας του '90, είκοσι δύο χρόνων κοπέλα, παντρεύτηκε τον Κώστα, κάπως εσπευσμένα, γιατί είχε κρυσώσει η καρδιά της με τα χαμένα χρόνια στην αγκαλιά του Ευαγόρα. Σαν σανίδα σωτηρίας είδε τον Κώστα κι αμέσως έφυγαν για τη Θεσσαλονίκη, κι άφησε πίσω της το παρελθόν, το μεγάλο ψυγείο του χασάπικου, τη θρησκοληψία της μάνας της, τα λάθη του πατέρα της και την αψυχολόγητη συμπεριφορά της αδελφής της. Τα άφησε πίσω της όλα. Για πάντα νόμιζε. Δεν ήθελε να έχει σχέσεις μαζί μ' αυτούς τους γκρίζους ανθρώπους. Και η Θεσσαλονίκη ήταν ένα καλό κι ελπιδοφόρο ξεκίνημα.

Είχαν δώσει στο μεταξύ αντιπαροχή το πατρικό του Κώστα στον Πειραιά κι είχαν πάρει δυο διαμερίσματα, βολεύτηκαν οι γονείς του στο ισόγειο, είχαν το νοίκι του άλλου. Μια ζωή βολεμένη, τακτοποιημένη.

Με τους γονείς του στον Πειραιά είχαν μόνο τυπικές σχέσεις. Τηλεφωνήματα, δεκαπέντε χρόνια τηλεφωνήματα. Εξ αποστάσεως μάθαινε τα νέα τους. Δεκαπέντε χρόνια, όλα εξ αποστάσεως, μ' ένα πειρατικό κιάλι παρατηρούσε τις ζωές τους, ξένες ζωές.

Και ξαφνικά κατάρρευσαν όλα, χάρτινος πύργος. Η ασφαλιστική εταιρεία χρεοκόπησε, αποκαλύφθηκαν οι κομπίνες, οι ακάλυπτες επιταγές, η κοροϊδία. Ο Κώστας πήγε φούντο μαζί με τον Παγουλάτο, γιατί αυτός ήταν η βιτρίνα. Παρά τριχά γλίτωσε τη φυλακή, μα τι να το κάνεις, τον απειλούσαν ένα σωρό οι αγανακτισμένοι. Κινδύνευαν. Η Θεσσαλονίκη δεν τους σήκωνε πλέον. Τα μάζεψαν και έφυγαν άρον άρον, κατέφυγαν στον Πειραιά, στη συνοικία από την οποία ήθελαν κι οι δύο να ξεφύγουν. Και στο μεταξύ, η χώρα κλυδωνιζόταν από την οικονομική κρίση, οι πολιτικοί ξεπουλούσαν ό,τι μπορούσαν κι ο κόσμος είχε σαστίσει, δυσκολευόταν να χωνέσει ότι η ελληνική νεόδμητη πολυκατοικία δεν είχε θεμέλια.

Εγκαταστάθηκαν στο διαμέρισα του δεύτερου ορόφου με σπασμένα τα φτερά, κι ο Κώστας προσπάθησε να δικτυωθεί και πάλι στις ασφάλειες. Τζίφος. Δεν ήταν εύκολο πλέον γιατί ντρεπόταν, αυτός που κάποτε διοικούσε μια αυτοκρατορία τώρα να τρέχει σε ραντεβού και να τον στήνουν. Το έφερε βαρέως να δουλεύει σε ένα συνοικιακό παράρτημα ανάμεσα σε νέους που μιλούσαν μια ακατανόητη γλώσσα. Και πες η ντροπή ξεπερνώταν. Τον είχε πιάσει όμως ένα είδος γλωσσοδέτη και κολλούσε σε μερικά σύμφωνα. Ψυχολογικό βέβαια, αλλά ο ασφαλιστής πρέπει να έχει λέγειν κι αυτοπεποίθηση, να είναι πειστικός, αλλιώς πάλι κατά διαόλου η δουλειά. Την ώρα του έτρωγε άσκοπα εκεί πέρα.

Ευτυχώς ο αδελφός του Παγουλάτου τον είχε στείλει σε κάποιον γνωστό του. «Γιάγκος Μήτουλας λέγεται, είναι στα μέσα και τα έξω, δαιμόνιος τύπος, θα σε βοηθήσει», του είχε πει. Αρπάχτηκε από τον Γιάγκο ο Κώστας, αλλά η μόνη βοήθεια που πήραν από αυτόν ήταν να του βρει μια θέση ρεσεψιονίστα τα Σαββατοκύριακα στη νυχτερινή βάρδια ενός

κακόφημου ξενοδοχείου –ημιδιαμονής καθώς λανσαριζόταν– στον Σκαραμαγκά. «Προσωρινά, μέχρι να βρούμε κάτι καλό. Θα κάνεις λίγη υπομονή κι ύστερα...» του είχε υποσχεθεί. Απ' αυτόν τον υπόκοσμο ήθελε να ξεφύγει, και να τώρα ο ίδιος ο Γιάγκος τηλεφώνησε γεμάτος και πάλι με υποσχέσεις. Η Μαρία δεν ήξερε τι στάση να κρατήσει, χαμένα τα είχε, γιατί δεν ήταν μόνο τα άθλια οικονομικά τους, ήταν και τα παιδιά.

Τα αγόρια πήγαιναν σε ιδιωτικό σχολείο στη Θεσσαλονίκη, ένα από τα καλύτερα, την είχαν φλομώνει στους επαίνους και στα μπράβο. Αφότου όμως εγκαταστάθηκαν στον Πειραιά, άλλαξαν κι αυτά, στάθηκε αδύνατο να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες, μονίμως μωτρωμένοι, τσαντισμένοι, οργισμένοι. Δευτέρα Λυκείου ο μεγάλος, πρώτη ο μικρός, ούτε της απεύθυναν τον λόγο, είχαν κλειστεί στον εαυτό τους κι από διάβασμα τα είχαν φορτώσει στον κόκορα. Η Μαρία είχε φτάσει στα πρόθυρα της υστερίας, με το ζόρι συγκρατούσε την αυτοκυριαρχία της.

Με μηχανικές κινήσεις ανασκουμπώθηκε και άρχισε να πλένει τα πιάτα, ακούγοντας τις ειδήσεις από την τηλεόραση, δίχως να καταλαβαίνει πλέον τι άκουγε. Οίκοι αξιολόγησης, λέει, οι αγορές, τα ελληνικά ομόλογα, το χρέος, πιέσεις για νέα μέτρα, η Τρόικα, μειώσεις μισθών και συντάξεων, περικοπές κι άλλες περικοπές, νέο φορολογικό νομοσχέδιο, σχεδόν ζαλιζόταν. Δελτίο καιρού, αναμένονταν βροχές και καταιγίδες, ακραία καιρικά φαινόμενα.

«Είναι, λέει, αυτός ο Γιάγκος, κάτι του υποσχέθηκε. Ο Κώστας ελπίζει ότι αυτός θα μας σώσει...» απευθύνθηκε στην πεθερά της.

«*Το πρωί ξεμεθυσμένος πάει την έκλαιγε / Σήκω, πάπια μου... Σήκω πάπια μου...*» ακούστηκε κλαψιάρικη η φωνή της γριάς σαν ψάλτης νεκρώσιμης ακολουθίας.

«Αλλά εγώ ανησυχώ. Τι δουλειά έχει αυτός, ένας ασφαλιστής, με τις δουλειές του Γιάγκου; Φοβάμαι μην πάει και μπλέξει σε δουλειές παράνομες, είναι κι η εποχή τέτοια. Θέλει, λέει, να μεταφέρει κάτι εμπορεύματα στα δωμάτια πίσω από το καφενείο κι ύστερα, λέει, θα του αναθέσει κάποια δουλειά. Τι δουλειά είναι αυτή δεν ξέρω...» θέλησε να μοιραστεί με κάποιον τις ανησυχίες της.

«Σήκω, πάπια μου...»

«Σταμάτα πια μ' αυτό το τραγούδι. Εγώ του λέω ότι είναι καλύτερα να κοιτάξει αυτή την περίπτωση που λέει ο φίλος του ο Δούκας· νοικιάζεται ένα μαγαζί κοντά στο αστυνομικό τμήμα, μπορεί να το κάνει φωτοτυπείο, θα έχει κίνηση. Ούτε να το ακούσει αυτός...»

«Πουρ, πουρ, πουρρρ», έκανε η γριά σαν να την κοροϊδεύει, ίσως όμως και να ήθελε κάτι να συμβουλέψει.

«Δεν ξέρω τι να κάνω... Θυμάμαι τα παλιά μεγαλεία και μου έρχεται να χτυπήσω το κεφάλι μου στον τοίχο, τόσες πολυτέλειες παλιά, τόσα λούσα και αλόγιστα έξοδα, όλα για το θεαθήναι... Καπνός έγιναν όλα, χάθηκαν. Να πεις του πατέρα να μην ξαναφέρει τίποτε από τον δρόμο. Άκουσες;»

«Άκουσα, άκουσα...»

«Εγώ θα πάω στο νοσοκομείο, έχω ραντεβού με την Ανθούλα, πρέπει να κάνει κάτι εξετάσεις... Εγώ της λέω ότι είναι νευρικής αιτιολογίας όλα αυτά, αλλά εκείνη ανησυχέει και δεν μπορώ να την αφήσω μόνη της να...» είπε χαμηλώνοντας τον ήχο της τηλεόρασης. Παραπονιόταν για πόνους στο στήθος και κράμπες στο στομάχι κι ύστερα ότι πνιγόταν και δεν μπορούσε να αναπνεύσει.

Με την Ανθούλα την ξαδέλφη τους μαζί είχαν μεγαλώσει. Τύπος αλέγρος και κάπως επιπόλαιος χαρακτήρας, είχε παντρευτεί έναν Καλαματιανό, αλλά ο γάμος τους ναυάγη-

σε, γιατί ο άντρας της αποδείχτηκε άνθρωπος του ποδόγυρου. Δεν άντεξε άλλο τις απιστίες του, πήρε των ομματιών της κι έφυγε, επέστρεψε στο πατρικό της και ζούσε με τον αδελφό της και τη γυναίκα του, δηλαδή στον πάνω όροφο αυτή στον κάτω ο αδελφός της. Οι σχέσεις τους δεν ήταν καλές. Τα παιδιά είχαν μείνει με τον πατέρα τους, δεν ήθελαν να αλλάξουν περιβάλλον.

«Φοβάται η έρημη τα χειρότερα. Κι όταν αρχίσεις παρτίδες με τους γιατρούς, ένας λαβύρινθος οι γιατροί, “να αποκλείσουμε το ένα, να αποκλείσουμε το άλλο”. Ευτυχώς έχει έναν γνωστό στο Τζάνειο».

«Μα κάτι πορτοκάλια!» επανέλαβε η γριά φαφούτικα μασουλώντας ένα παξιμάδι γλυκάνισου και τα τρίμματα χιόνιζαν στη φθαρμένη ρόμπα της.

«Θα ειδοποιήσω την κυρα-Μπία, να έρθει να σε δει, να σου κάνει λίγη παρέα...» συμβιβάστηκε η Μαρία με την πραγματικότητα.

Είδε κι έπαθε μέχρι να κουμπώσει το παλτό με τα κιλά που είχε πάρει και, τραβώντας πίσω της με δύναμη την πόρτα, βγήκε στον δρόμο. Ήσυχη η γειτονιά. Μια λαϊκή συνοικία στην άκρη του λεκανοπεδίου, στην άκρη της ζωής. Μια συνοικία βραχυκυκλωμένη από παρκαρισμένα αυτοκίνητα, επίμονες νεραντζιές, ξεφλουδισμένες προσόψεις διώροφων και κούφια μπαλκόνια πολυκατοικιών. Χτύπησε το κουδούνι της διπλανής μονοκατοικίας και σχεδόν αμέσως άκουσε στο χολ τα βήματα της Μπίας και τη δυνατή φωνή της: «Έρχομαι, έρχομαι». Περασμένα τα έχει τα ογδόντα, αλλά δεν της φαινόταν, κρατιόταν καλά, φιλενάδες χρόνια με την πεθερά της.

«Έχε τον νου σου, σε παρακαλώ, κυρα-Μπία, εγώ πρέπει να πάω στον Πειραιά, είναι άρρωστη μια ξαδέλφη μου και...»

«Μην ανησυχείς, παιδί μου! Μην ανησυχείς... Αχ, η Ευαγγελία».

Πατσαβούρα το πρόσωπό της από τις ρυτίδες, μικροσκοπικά τα μάτια της, τα μαλλιά της πάντα βαμμένα, δεν παραιτούνταν. Και το μυαλό της ξουράφι, δεν της διέφευγε τίποτα.

«Τη βλέπω και μου πιάνεται η ψυχή. Και πού θα πάει αυτή η κατάσταση; Ο γιατρός λέει ότι θα χειροτερέψει, θεραπεία δεν υπάρχει».

«Κάποια στιγμή θα τη βάλετε σε ένα ίδρυμα, και τι να πει ο πεθερός σου; Εγώ τον Ανέστη σκέφτομαι. Εσύ έχεις τον άντρα σου, έχεις τα παιδιά σου. Να είστε μαζί, ενωμένοι, αυτό είναι το σημαντικό. Ενωμένοι και θα τα καταφέρετε να ορθοποδίσετε... Εις πείσμα των καιρών!» σχολίασε η γριά κάνοντας τον σταυρό της, κοιτάζοντας τον ουρανό, ανυπομονώντας τότε θα ξεσπούσαν τα ακραία καιρικά φαινόμενα που είχε υποσχεθεί το δελτίο ειδήσεων.

«Ενωμένοι είμαστε, αλλά αυτό δε φτάνει», αποκρίθηκε με παγωμένα χείλια η Μαρία.

«Μωρέ, άκου τι σου λέω. Ξέρω τι σου λέω. Τώρα άκουγα στην τηλεόραση για κάποια που δηλητηρίαζε τον άντρα της λίγο λίγο. Και γιατί παρακαλώ; Εδώ σε θέλω. Διότι, είπε, δεν άντεχε να τον βλέπει να μαραζώνει μες στο σπίτι μην κάνοντας τίποτα. Τον είχαν απολύσει κι εκείνη, αντί να του συμπαρασταθεί, πήγε να τον σκοτώσει. Γι' αυτό λέω, να είστε ενωμένοι και σιγά σιγά όλα θα έρθουν δεξιά».

Η Μπία ζούσε συντροφιά με την τηλεόραση, ευαγγέλιο την είχε την τηλεόραση.

«Ηθελε, λέει, να τον γλιτώσει από την κατάθλιψη! Εγώ λέω ότι θα είχε κάνει καμιά ασφάλεια ζωής ο άντρας της και γι' αυτό», έδωσε τη δική της εξήγηση. «Εσύ τι λες;»

Η Μαρία κούνησε το κεφάλι της αόριστα και με αργά, βα-

ριά, άχαρα βήματα, τράβηξε για τη στάση του λεωφορείου. Ούτε σκέψη βέβαια να πάρει ταξί όπως θα έκανε παλιότερα.

β. Δέσποινα

«Δεσποινάκι...»

Βραχνή με μια ιδέα πόθου ακούστηκε η φωνή του Κώστα στο τηλέφωνο. Η Δέσποινα νόμιζε ότι θα περάσει να την πάρει από το σπίτι με το αυτοκίνητο κι ασυναίσθητα έφερε το χέρι στα μαλλιά· δεν είχε λουστεί, είχε μανία με το λούσιμο. Μα αφού δεν είχαν κανονίσει για σήμερα.

«Ήθελα να ακούσω τη φωνή σου... Μ' έπιασε μια λαχτάρα να ακούσω τη φωνή σου».

«Α...» ξεφύσηξε εκείνη κοιτάζοντας με λυγισμένο βλέμμα από το παράθυρο τον συννεφιασμένο ουρανό.

«Λείπουν όλοι από το γραφείο και μ' έχουν αφήσει να στείλω κάτι φαξ. Ακούς; Εγώ να στέλνω τα φαξ! Αλλά ελπίζω, Δεσποινάκι, ελπίζω. Αυτός ο Γιάγκος που σου έλεγα, αυτός ο Γιάγκος υποσχέθηκε ότι θα με βολέψει σε μια δουλειά κανονική. Μου τηλεφώνησε. Θα ξελασπώσω, Δεσποινάκι, οι παλιές καλές μέρες θα ξανάρθουν και τότε θα γνωρίσεις τον Κώστα όπως ήταν παλιά. Λίγη υπομονή, μόνο λίγη υπομονή...» Η φωνή του ακουγόταν νευρική, ερεθισμένη, πολύχρωμη, σαν να ήθελε να πιστέψει κι ο ίδιος τα όσα έλεγε.

«Τι δουλειά είναι αυτή;» τον ρώτησε αδιάφορα.

«Δεν ξέρω ακόμη, πάντως αρχίζει η συνεργασία μας. Ζήτησε να δει τα δωμάτια πίσω από το καφενείο, χρειάζεται μια αποθήκη για να βάλει εμπορεύματα. Α, κάποιος έρχεται, σ' αφήνω, θα τα πούμε αύριο στη φωλίτσα μας, εντάξει; Αύριο...»

«Ναι, κύριο», απάντησε εκείνη μουδιασμένα.

Απόμεινε η Δέσποινα μόνη στο σπίτι με το θαμπό φως της κρύας μέρας να κρέμεται στα παράθυρα, έχοντας την αμυδρή εικόνα του Κώστα στο μυαλό της, λες κι είχαν να συναντηθούν χρόνια. Ένας ψηλός άντρας, κάπως ανασούμπαλος, με αραιά μαλλιά, μεγάλα μάτια μελαγχολικά και επιτηδευμένες κινήσεις μιας κάποιας αρχοντιάς, κι ήταν αστείος –αχ, Θεέ μου, πόσο αστείος ήταν– έτσι καθώς τέντωνε το σώμα του πίσω, καθώς μιλούσε με σιγουριά κι αισιοδοξία ο ερευνητής της μεταφυσικής, ο οπαδός των τσάκρα.

Κι εκείνη; Πώς έγινε και τα έφτιαξε με τον άντρα της αδελφής της; Γιατί έγινε αυτό που έγινε; Και τι περίμενε; Τι προσδοκούσε; Δεν ήξερε να απαντήσει. Μπορεί να ήθελε να εκδικηθεί υποσυνείδητα τη Μαρία, την ευτυχία της, την αφέλειά της, την προσγειωμένη ζωή της. Μπορεί να ήθελε να εκδικηθεί τον άντρα της τον σκουπιδιάρη, μπορεί όμως απλώς να αφέθηκε σ' αυτή την περιπέτεια δίχως να το πολυσκεφτεί, μόνο και μόνο για να συμβεί κάτι στην ισοπεδωμένη ζωή της. Σημασία είχε ότι τα έφτιαξαν.

Πήγαιναν κοντά πέντε μήνες τώρα. Ήταν τον Οκτώβρη στα γενέθλια της Ελπίδας. Ο Φάνης επέμενε να κάνουν μια γιορτή στο παιδί, είχε προσφερθεί να τα αναλάβει όλα αυτός. Πού βρέθηκαν τόσο πολλά πιτσιρίκια! Σχεδόν όλη η τάξη της στο νηπιαγωγείο είχε έρθει και μαζί με τα πιτσιρίκια είχε μαζευτεί και η οικογένεια, πλην της πεθεράς της, εξυπακούεται. Σ' εκείνη την οικογενειακή γιορτή ο Κώστας την κοίταξε αλλιώτικα, με πονηρό ενδιαφέρον και διαφορούμενο ύφος, κι εκείνη κολακεύτηκε, αρπάχτηκε από τα σαχλά κομπλιμέντα του, ανταποκρίθηκε, είχε καιρό να ζήσει τα προεόρτια του σμιξίματος. Κι ενώ οι υπόλοιποι έδιναν ευχές και τα πιτσιρίκια στο σαλόνι ξεσάλωναν μπουκωμένα λιχουδιές, ο

Κώστας επέμενε να την πολιορκεί. Κι εκείνη ένιωσε όμορφα, ξύπνησε μέσα της το παρελθόν, ήθελε βέβαια να δει και μέχρι ποιου σημείου θα έφτανε, κατά βάθος δεν πίστευε ότι θα είχε συνέχεια αυτή η ιστορία, μα έκανε λάθος.

Ο Κώστας τής τηλεφώνησε την επομένη και δεν κρυβόταν ο ενθουσιασμός του, ήθελε να βρεθούν τετ α τετ, να μιλήσουν. Η Δέσποινα ήξερε πολύ καλά πώς θα μιλούσαν στο αυτοκίνητο. Παρ' όλα αυτά, πήγε. Και έτσι ξεκίνησε. Και στο τέλος βρέθηκαν να συναντιούνται δοθείσης ευκαιρίας στην Τερψιθέα, στο διαμέρισμα του Δούκα, ενός γεροντοπαλίκι-ρου αστυνόμου, παιδικού φίλου του Κώστα και γυναικά, που με το ζόρι συγκρατιόταν να μην της ριχτεί, ίσως επειδή δεν είχε βρει την κατάλληλη ευκαιρία.

Η Δέσποινα ούτε μπορούσε αλλά ούτε και ενδιαφερόταν να αναζητήσει τις βαθύτερες αιτίες αυτής της στάσης της, δεδομένου ότι δεν είχε πιστέψει στον έρωτα του Κώστα και ούτε βέβαια έτρεφε κάποια συναισθήματα η ίδια για τον γαμπρό της. Ίσως απέφευγε να παραδεχτεί το αυτονόητο, ότι ήθελε να ξεκλέψει λίγη από την έστω και κατεστραμμένη ευτυχία της αδελφής της. Η ίδια ιστορία πάνω κάτω είχε ξανασυμβεί παλιότερα στην περίπτωση του Ευαγόρα. Ο Ευαγόρας ήταν ο μεγάλος νεανικός έρωτας της Μαρίας: τον είχε φέρει στο σπίτι για να τον γνωρίσει στους γονείς τους, αλλά η μάνα τους τον έβγαλε σκάρτο. «Αυτός είναι τοιούτος, κόρη μου», είχε πει. Κι η Μαρία την πίστεψε και τον έκανε πέρα, κι εκείνος κατέφυγε απελπισμένος στη Δέσποινα για να μεσολαβήσει, και στο τέλος βρέθηκαν οι δυο τους στο αυτοκίνητό του να αναστενάζουν. Έτσι γνώρισε τον έρωτα, κοριτσάκι άβγαλτο ακόμη, κι ο Ευαγόρας να βογκάει ερωτικά μέσα της και να αναζητά το φάντασμα της Μαρίας. Από τότε άλλαξε η ζωή της, μια μούτζα έδωσε στο παρελθόν κι έγι-

νε άλλη για να ξεφύγει από τη βαριά σκιά της αδελφής της που τόσο περήφανους έκανε τους γονείς τους.

Το τηλέφωνο διέκοψε το μπερδεμένο κουβάρι της σκέψης της, ένας ανώμαλος την προκαλούσε με χυδαία λόγια κι υπόκωφους αναστεναγμούς. Το έκλεισε νευριασμένη και το τηλέφωνο ξαναχτύπησε. Ένας ευγενέστατος κύριος βάλθηκε να της τάξει προσφορές μιας κινητής τηλεφωνίας. Του το έκλεισε στα μούτρα.

Η Δέσποινα ένιωθε παγιδευμένη ανάμεσα στα χρόνια του γάμου της και μια αόριστη διάθεση φυγής την παίδευε και την τυραννούσε, κι ας ήξερε ότι δεν μπορούσε να ξεφύγει, ήταν πολύ αργά για οτιδήποτε. Δεν είχε καταλάβει πώς είχε μπλέξει έτσι, πώς είχε χαντακωθεί η ζωή της ανάμεσα σ' αυτούς τους μίζερους ανθρώπους. Ένας νερόβραστος σύζυγος, ένα αμίλητο παιδί, μια κατσούφα και συμφεροντολόγα μάνα, μια προσγειωμένη αδελφή, ένας άβουλος πατέρας.

Η Δέσποινα μόνη στο σπίτι, μια κρύα μέρα του χειμώνα, με μπερδεμένες σκέψεις. Ανόρεχτα έβαλε να μαγειρέψει, και πώς περνούσε έτσι γρήγορα η ώρα; Γρήγορα και άσκοπα. Σε λίγο έπρεπε να πεταχτεί στο νηπιαγωγείο και να πάρει την Ελπίδα. Στον καθρέφτη κοίταξε αβέβαια το πρόσωπό της, προσπαθώντας να αναγνωρίσει κάτι από τα παλιότερα χρόνια πάνω της. Η Δέσποινα με το ονειροπόλο κι αδιέξοδο ύφος, τα φιλήδονα χείλη, τα φθινοπωρινά της μάτια γεμάτα υποσχέσεις. Η Δέσποινα με το σταρένιο δέρμα, τα βαθυκόκκινα μαλλιά και τις ασαφείς απαντήσεις. Η Δέσποινα με την αγωνία να μην καταλάβουν οι άλλοι ότι ήταν άδεια η ψυχή της, ότι δεν είχε συναισθήματα, ότι ήταν παγωμένη η κοιλιά της και δίχως ήχους ο λαβύρινθος των αυτιών της. Η Δέσποινα Σπανού, το γένος Μπαρτζά, μια γυναίκα της ερημιάς και της τηλεόρασης, μια γυναίκα σαν τόσες άλλες.

Δέσποινα Σπανού, το έγγραφε το κουδούνι στην πόρτα του διαμερίσματος. Ένα διαμέρισμα επιπλωμένο με την αισθητική του Φάνη, δηλαδή της μάνας του, εκείνη δεν είχε δόλου ανακατευτεί, σαν να μην ήταν η νοικοκυρά εκεί μέσα, τίποτα δικό της δεν υπήρχε εκεί μέσα. Μόνο μερικά ρούχα και το άρωμά της· δεν το αποχωριζόταν ποτέ.

Και το ρολόι κυνηγούσε την ουρά του, τικ τακ, τικ τακ. Έκλεισε τη χύτρα και δυνάμωσε τον ήχο της τηλεόρασης, μα τι διάολο, στο ένα κανάλι μιλούσαν κινέζικα, στο άλλο γελούσαν λες και τους καθάριζαν αυγά, στο τρίτο έκαναν γαργάρες με ξυλόπροκες. Αφαιρέθηκε ξανά στις σκέψεις της, θυμήθηκε τον μπουζουζή. Είχε πιστέψει ότι αυτός είναι το ριζικό της, το μέλλον της, ότι μαζί του θα ξέφευγε από την ασφυξία της συνοικίας και της γκρίνιας. Μεγάλο λάθος. Έπρεπε να μείνει έγκυος για να μάθει ότι ο μπουζουζής ήταν παντρεμένος κι ότι την κορόιδευε ψιλό γαζί και μην τον είδατε. Και τότε, σαν από μηχανής θεός, εμφανίστηκε ο Φάνης συνεσταλμένος και τη ζήτησε σε γάμο. Κι έκτοτε έπεσε σε χρόνια λιγοθυμία. Κι εκεί που σκεφτόταν τον Φάνη, χτύπησε το τηλέφωνο κομματιάζοντας τις αόριστες αναμνήσεις. Ήταν ο Φάνης. Ο άντρας της τηλεφωνούσε πάντα αυτή την ώρα, ανησυχώντας ότι θα ξεχνούσε το παιδί στο νηπιαγωγείο. Η αλήθεια είναι ότι είχε συμβεί μερικές φορές.

«Ετοιμάζουν απεργία... Θα αργήσω να έρθω... Θα περάσω κι από τη μάνα μου, δεν αισθάνεται καλά...» μπερδεμένη η φωνή του σκόνταφτε στα σύμφωνα κι από πίσω ακούγονταν κι άλλες φωνές οργισμένες.

Η Δέσποινα δε μίλησε. Δεν τα πήγαινε καλά με την πεθερά της. Είχαν τσακωθεί σχεδόν από την αρχή του γάμου τους. Μια ξιπασμένη γυναίκα ήταν η πεθερά της, εγωπαθής και κακότροπη, καλό λόγο δεν είχε για κανέναν. Και φυσι-

κά δεν είχε συμφωνήσει σ' αυτόν τον γάμο, και δηλαδή πώς στραβώθηκε ο κανακάρης της και πήρε αυτή τη σουρλουλού, τη δαχτυλοδεικτούμενη στη συνοικία τους, και μάλιστα με ξένο παιδί στα σπλάχνα, σίγουρα του είχαν κάνει μάγια, αυτό διέδιδε παντού. Κάτι που θα μπορούσε να είναι κι αλήθεια, γιατί η προγιαγιά της, από τη μεριά της μάνας της, ήταν σπουδαία μάγισσα στο χωριό, έτσι έλεγαν τουλάχιστον, αλλά ποιος αφελής να τα πιστέψει αυτά;

«Και το παιδί, μην ξεχάσεις... Η ώρα περνάει...» ψέλλισε ο Φάνης κι η κουβέντα του διακόπηκε από ένα σύνθημα οργισμένο, μάλλον απελπισμένο.

Και φαντάσου, λέει, να μάθαινε ο Φάνης για τον Κώστα και να οργιζόταν, να θόλωνε το μυαλό του από το πάθος και τη ζήλια και να άρπαζε το μεγάλο μαχαίρι της κουζίνας και να την έσφαζε σαν αρνί. Ανατρίχιασε σχεδόν ηδονικά στην ιδέα του φονικού, αλλά ο Φάνης δεν ήταν τέτοιος χαρακτήρας, ο Φάνης θα έκανε τα στραβά μάτια και θα το κατάπινε κι αυτό μαζί με τα άλλα.

«Εδώ τα πνεύματα είναι πολύ τεταμένα. Έχει φτάσει ο κόμπος στο χτένι», της είπε με φωνή φοβισμένη, βιάστηκε να κλείσει το τηλέφωνο.

Αν μπορούσε να ξαναπάρει τη ζωή της από την αρχή... Πολύ αργά, τώρα ήταν πολύ αργά για να αντιδράσει. Και καλά, πες ότι αντιδρούσε. Τι θα έκανε στη συνέχεια; Είχε μάθει να ζει στην αδράνεια δίχως πρωτοβουλίες, και τα τελευταία χρόνια ήταν μονίμως μαστουρωμένη από τα μελοδραματικά σίριαλ της τηλεόρασης. Τίποτα δεν μπορούσε να κάνει. Έπρεπε να το πάρει απόφαση, η ζωή της είχε χαντακωθεί και δεν υπήρχε τίποτα να περιμένει κι ούτε είχε κάτι να θυμάται παρά μόνο κλεμμένες στιγμές αρσενικών εγωισμών.

Χτύπησε η πόρτα. Η γειτόνισσα του διπλανού διαμερί-

σματος ήθελε το σουρωτήρι για τα μακαρόνια γιατί δεν έβρισκε το δικό της, Κανέλα Γλυκοφρύδη το όνομά της. Ήταν μια χοντρούλα φρεσκοπαντρεμένη, λίγο αγαθή, λίγο πονηρή, ο άντρας της είχε μαγαζί με ηλεκτρικά είδη.

«Τα έμαθες για τον κουρέα; Τον κυρ Μένιο;»

«Ε, τι;»

«Ανέβηκε στην ταράτσα της πολυκατοικίας και πήδηξε στον ακάλυπτο. Μας άφησε χρόνους. Δεν άντεξε. Τον έπνιξαν τα δάνεια... Η κατάσταση είναι στο απροχώρητο. Κι άφησε πίσω γυναίκα και δύο παιδιά...» Το πρόσωπό της έμοιαζε με ήλιο που αναζητά κάποια θάλασσα για να πνιγεί.

«Με συγχωρείς, πρέπει να πάω να πάρω το παιδί από το νηπιαγωγείο», διέκοψε η Δέσποινα τη φλυαρία της δίνοντάς της το σουρωτήρι.

Στο τηλεφώνημα της μάνας της δεν απάντησε.

γ. Μπαρμπα-Ανέστης

Με γεροντικό πείσμα και επαγγελματική ευσυνειδησία ο μπαρμπα-Ανέστης Ιωσηφόγλου μετατόπιζε δεξιά κι αριστερά την κεραία της τηλεόρασης για να καθαρίσει η εικόνα. Η εικόνα δεν καθάριζε, επέμενε αυτός, έκαναν χάζι οι λιγοστοί πελάτες του Καφενείου των Φίλων.

Ο Ανέστης Ιωσηφόγλου, ο μπαρμπα-Ανέστης όπως τον αποκαλούσαν όλοι, ήταν ένας άντρας που είχε περάσει τα εβδομήντα, θλιμμένος, αδύνατος, σχεδόν σκελετωμένος, με πρόσωπο σκαμμένο από τις ρυτίδες. Παρά την καχεκτική εμφάνισή του, η υγεία του ήταν σε γενικές γραμμές καλή κι αυτό του επέτρεπε να δουλεύει ακόμη, συνταξιούχος πλέον από την Ολυμπιακή Αεροπορία, στα εμπορεύματα εσωτερι-

κού εργάτης. Κανονικά θα έπρεπε να στρωθεί μπροστά στην τηλεόραση και να κοιμάται όσο θα του έκανε κέφι, αλλά οι ανάγκες της ζωής τον οδήγησαν να υπενοικιάσει το Καφενείο των Φίλων. Από τη μια δεν άντεχε να βλέπει όλη τη μέρα τη γυναίκα του στα χάλια της, κι από την άλλη ο γιος του χρειαζόταν οικονομική στήριξη έτσι όπως ήρθε με κομμένα τα φτερά από τη Θεσσαλονίκη. Κι έτσι το πήρε απόφαση και νοίκιασε σ' αυτή την άχαρη ηλικία το καφενείο του Χαλικιά. Για ένα μεροκάματο, για μια ανάσα.

Το Καφενείο των Φίλων βρισκόταν στις παρυφές της πά-λαι ποτέ ακμάζουσας βιομηχανικής περιοχής του Πειραιά, κοντά στον Αϊ-Διονύση, σφηνωμένο ανάμεσα σε ένα χυτήριο κλειστό εδώ και καιρό και μια αποθήκη με εφόδια πλοίων, σ' έναν δρόμο πνιγηρό, με οξειδωμένα όνειρα, λιμνάζοντα νερά και σχέδια για ανάπλαση. Το ετοιμόρροπο κτίσμα παλιότερα ήταν σπίτι, κανένας όμως δε θυμόταν αν έμεναν κάποτε άνθρωποι εδώ. Όλοι το θυμόνταν ως διαβόητη χαρτοπαικτική λέσχη στα μέσα της δεκαετίας του '90, κι ήταν στις δόξες του τότε ο Χαλικιάς ο μαφιόζος, και κυκλοφορούσε με μια ξεδιάντροπη BMW, ολόμαυρη, περασμένα μεγαλεία. Τώρα το Καφενείο των Φίλων ήταν ένα ετοιμόρροπο απεριποίητο κτίσμα κι ο Χαλικιάς μπαινόβγαινε στα νοσοκομεία ανακαλύπτοντας τη ματαιότητα του βίου.

Η πελατεία του Καφενείου των Φίλων απαρτιζόταν από εργαζόμενους στα γύρω εργοστάσια, συνταξιούχους της εγγύς γειτονιάς, περαστικούς μπαφιασμένους από το καρτέρι στα γραφεία του ΟΑΕΔ. Η σταθερή όμως πελατεία ήταν όσοι είχαν εθιστεί στο κρασί. Τρύπωναν στο Καφενείο των Φίλων, έπιαναν τη γωνιά τους κι άρχιζαν την κρασοκατά-νυξη και την αμπελοφιλοσοφία. Δέκα και μισή, άντε έντεκα, αποζητούσαν το φαρμάκι τους και με δυο τρεις σαρδέ-

λες, λίγες ελιές, ένα κρεμμύδι, μια κονσέρβα κι ένα κομματάκι ψωμί, η κατάσταση βολευόταν.

Αυτή ήταν η πελατεία, κι ο μπαρμπα-Ανέστης προσπαθούσε να αντεπεξέλθει στις νέες απαιτήσεις των καιρών, και δε λογάριαζε την κούραση, μα τι να το κάνεις, κακά τα ψέματα, δεν ήταν πια νέος να πηγαينوφέρνει τους καφέδες, έχανε πολλούς και καλούς πελάτες τόσο από τα γύρω εργοστάσια όσο κι από τα γραφεία του ΟΑΕΔ.

«Και γιατί δε βάζεις τον γιο σου να σε βοηθάει;» τον συμβούλευε κάθε τόσο ο Χρήστος ο Κεφάλας.

Σάμπως δεν το είχε σκεφτεί κι αυτός; Μια κουβέντα όμως ήταν. Δεν ήταν ο Κώστας για τέτοιες δουλειές, αλλιώςτικα μαθημένος, είχε συνηθίσει να ζει στα σαλόνια και να συναναστρέφεται με κόσμο της αριστοκρατίας. Αφού να σκεφτεί κανείς ότι ακόμη και τώρα, μέσα στην ένδεια, δεν ξεπόρτιζε δίχως το κοστούμι του, τα ακριβά παπούτσια του. Ο Κώστας ποτέ δεν άκουσε τις συμβουλές του. Ούτε στη δουλειά ούτε στον γάμο. Άδικα τον συμβούλευε να στραφεί στο Λιμενικό Σώμα, άδικα τον ωθούσε να δει με θετικό μάτι έναν γάμο με τη Φωφώ Ξενογιάννη, υπάλληλο στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους. Θα πεις, κακόπεσε στη Μαρία; Όχι βέβαια, διότι ως άνθρωπος ήταν εξαιρετικός, αλλά από λεφτά... Κι εκείνος ως πατέρας τον συμβούλευε: «Ζήτησε το κατιτίς, εξασφαλίσου, δεν ξέρεις πώς έρχονται τα πράγματα», άλλωστε είχαν τότε τον τρόπο τους οι συμπέθεροι, αλλά αυτά ο Κώστας τότε δεν τα λογάριαζε. Τώρα όμως...

Κι αυτή η τηλεόραση να μη λέει να φτιάξει...

Μια παρέα συνταξιούχων στη γωνιά έπινε αργά τους καφέδες και κουβέντιαζε. Μια ακατανόητη κουβέντα όπου λέει η παγκοσμιοποίηση του Αντίχριστου τα είχε βάλει με τον ελληνισμό, αλλά ο ελληνισμός δεν είχε πει την τελευταία

του λέξη. Κι ενώ έψαχναν ποια θα είναι η στερνή λέξη του ελληνισμού, η τρομερή απάντηση στις δυνάμεις του Αντίχριστου, άνοιξε στριγκλίζοντας η ξεβαμμένη ξύλινη πόρτα και μαζί με την παγωνιά μπούκαρε κι ο Φίλης για να πιει τη δόση του. Η ώρα του ήταν.

«Θεός χωρέσ' την την Τασία!» βροντοφώναξε βραχνά αντί για καλημέρα.

Παλιός γνώριμος σ' αυτά τα μέρη ο Φίλης, δεν έστεκε καλά στα μυαλά του λόγω ποτού, ακαθόριστη η ηλικία του, ξεφλουδισμένη πέτρα το πρόσωπό του, πεπόνι το κεφάλι του, σκεπασμένο από βρόμικο μαύρο σκούφο, αυτόν τον σκούφο δεν τον έβγαζε χειμώνα καλοκαίρι. Ρακοσυλλέκτης το επάγγελμα, σερνόταν αργά, σωστός σκελετός, σπρώχνοντας το καρτσάκι του, ακροβατώντας καθημερινώς στα όρια του θανάτου, τραγουδώντας βραχνά και παράφωνα *Του αετού τον γιο*. Στον ήλιο μοίρα δεν είχε ο ερίφης, ο βασιλιάς τον μάρανε!

«Θεός χωρέσ' την! Πνίγηκε», διευκρίνισε με στεγνό στόμα. Τα αυτιά του φάνταζαν σαν κουφά κοχύλια.

Γνωστή στα πέριξ κι η Τασία. Μια μισότρελη αλκοολική με γκριζα μαλλιά σαν κetséδες, περασμένης ηλικίας, σωστό σαράβαλο, που για άγνωστους λόγους έβριζε διαρκώς τον Μιμικό και τη Μαίρη. Ψάρευε έναντι ασήμαντης αμοιβής απόκληρους από το λιμάνι, μοναχικά ρεμάλια, με το φάντασμα κάποιας γυναίκας να τυραννάει την κατρακύλα τους. Κι όταν ο καιρός το επέτρεπε, βολεύονταν στα όρθια ανάμεσα στις παρκαρισμένες νταλίκες, όταν όμως ο καιρός είχε τα χάλια του, τη φιλοξενούσε ο Μέγαιρας στην καντίνα· υπήρχε ένα ντιβάνι στο πίσω μέρος του βαν, προφυλαγμένο με σεντόνι. Το κακοπαθημένο κουφάρι της βρέθηκε να επιπλέει στα βρόμικα νερά ανάμεσα στα πλοία.

Αναδεύτηκαν οι θαμώνες από την είδηση, βγήκαν από τη μαστούρα της αδράνειας και της αγωνίας για τον ελληνισμό, σάλωσαν τα χείλη τους. Ήθελαν να μάθουν λεπτομέρειες.

«Ακούστηκε ότι είναι μπλεγμένος κι ο Μέγαιρας... Δεν αποκλείεται αυτός να την πέταξε στη θάλασσα. Θα είχε τίποτα ψιλά πάνω της και...» έχυσε το αλκοολικό φαρμάκι του ο Φίλης πίνοντας ξεροσφύρι το κρασί και, πριν αποσώσει τον λόγο του, εμφανίστηκε αργοπορημένος ο Μέγαιρας.

Βαρύς, θεόρατος και κακόκεφος, όπως πάντα, κάθισε στο συνηθισμένο του τραπεζάκι, έκανε νεύμα για τον καφέ του. Τσακίστηκε ο μπαρμπα-Ανέστης να τον εξυπηρετήσει. Μια καταθλιπτική σιωπή αγκάλιασε το καφενείο.

«Τι έγινε, ρε Θρασύβουλε, με την Τασία;» έσπασε τη σιωπή ο Φίλης.

«Και πού θες να ξέρω εγώ;» απάντησε σκυθρωπά ο Μέγαιρας και έριξε ένα άγριο βλέμμα γύρω του.

Λούφαξαν όλοι. Όχι μόνο δεν τον συμπαθούσαν, τον εχθρεύονταν κιόλας. Φοβούνταν, ωστόσο, να εκδηλώσουν τα συναισθήματά τους. Έφταιγε το σκληρό του πρόσωπο, το σκοτεινό, το κακοτράχαλο, τα κοντοκομμένα σκληρά σαν βούρτσα μαλλιά του, η σιωπή του, ο τρόπος που έφτυνε τις ροχάλες. Ακοινώνητος τύπος, μονόχνοτος, κανένας δεν ήξερε με βεβαιότητα κάτι γι' αυτόν πλην του γεγονότος ότι εργαζόταν τη νύχτα στην καντίνα του Λιγνού. Είχε μπει στη ζωή τους πριν από κάνα χρόνο και τον είχαν συνηθίσει κάθε πρωί, τελειώνοντας τη βάρδια του, να περνάει αμίλητος από το καφενείο για τον καφέ του, καπνίζοντας με βουλιμιά τα άφιλτρα τσιγάρα του.

Έπεσε και πάλι καταθλιπτική σιωπή στο μισοσκότεινο καφενείο, απόμεινε η φωνή του σχολιαστή στην τηλεόραση να παίζει με τις λέξεις σαν θαυματοποιός. Η κατάσταση τρα-

βούσε στον γκρεμό. Ο κοσμάκης τα είχε χαμένα και μόνο η κυβέρνηση αισιοδοξούσε, ως όφειλε να κάνει μια κυβέρνηση.

«Ένα είναι σίγουρο: πάμε για φούντο. Θα ξαναγυρίσουν οι μέρες της Κατοχής και θα πεθαίνουμε σαν τις μύγες», μονολόγησε κάποιος σαν Κασσάνδρα.

«Πάει και τελείωσε, θα τα βγάλουμε όλα στα σφυρί. Πάει η Ελλάδα που ξέραμε. Θα τα δώσουμε όλα, παραλίες, λιμάνια, νησιά. Ως και την Ακρόπολη θα δώσουμε να την εκμεταλλεύονται οι Γερμανοί και να βάλουν και τη σημαία τους».

«Θα μας ξεκάνουν για να βάλουν χέρι στα πετρέλαια. Κόψε μισθούς, κόψε συντάξεις, βάλε φόρους. Πού θα πάει, θα μας ξεκάνουν».

«Ο ελληνισμός, ωστόσο, δεν είπε ακόμη την τελευταία του λέξη...»

«Σαν τα ψάρια που σπαρταρούν στα δίχτυα είμαστε και μας σέρνει η τράτα... Εγώ αυτό ξέρω...» φιλοσόφησε κάποιος ερασιτέχνης ψαράς.

Αυτή η πικρή διαπίστωση ήταν ένα καλό άλλοθι για να παρατήσουν τους καφέδες και να παραγγείλουν το πρώτο μισόκιλο, ώστε να βρουν την παρακαμπτήριο στην απειλή του κόσμου, τον οδοστρωτήρα της παγκοσμιοποίησης, τα μπερδεμένα συμφέροντα Ανατολής και Δύσης.

Βάρυνε η κουβέντα, η ίδια κουβέντα η χθεσινή, η προχθεσινή, λες κι ο χρόνος είχε σταματήσει βραχυκυκλωμένος στους χρηματιστηριακούς δείκτες και στην αποπληρωμή ενός δανείου του οποίου κανείς δεν τολμούσε να αναφέρει το ποσό. Ο μπαρμπα-Ανέστης έριξε μια ματιά στο ρολόι του τοίχου κι ύστερα τηλεφώνησε στην Μπία.

«Μην ανησυχείς, καλά είναι, κάθεσαι και χαζεύει την τηλεόραση. Μη νοιάζεσαι για την Ευαγγελία, τον εαυτό σου να κοιτάξεις...»

«Τι να κοιτάξω, μωρέ Μπία! Δε βλέπεις πώς έχει η κατάσταση;» γκρίνιαξε κι έριξε μια ματιά στις περισσευούμενες τυρόπιτες, μονίμως έπεφτε έξω στην παραγγελία.

Ο Μέγαιρας άναψε το τσιγάρο του. Κάποιος από την παρέα ζήτησε αντζούγιες και ελιές. Βαρύς και μονότονος ο θόρυβος της βιομηχανικής περιοχής, ό,τι είχε απομείνει δηλαδή. Έπεσε ένα αστροπελέκι. «Έχει να ρίξει βροχή με το καντάρι», είπε κάποιος. «Το είπαν στις ειδήσεις, ακραία καιρικά φαινόμενα». Δεν είχαν τίποτε άλλο να πουν. Τους είχαν κλέψει τα λόγια οι ραδιοφωνικοί σταθμοί και τα τηλεοπτικά κανάλια.

«Γιατί χαίρεται ο κόσμος και χαμογελάει, πατέρα;» κακάρισε ο Φίλης, κι όπως σηκώθηκε απότομα, παραπάτησε, παραλίγο να σωριαστεί, και τον έπιασε ένας βήχας τόσο δυνατός που κόντευε να βγάλει τα σάπια σωθικά του.

«Άντε χάσου, ρε χαμένε!» φώναξε κάποιος όλο σιχασιά και τον μούτζωσε.

«Να δω τώρα που θα αρχίσουμε την απεργία... Θα σας πνίξουν τα σκουπίδια, θα σας πνίξουν...» απείλησε εκείνος ανάμεσα σε λυγμούς.

Και πάνω στην ώρα τηλεφώνησε ο Κώστας, ήθελε να μάθει αν πέρασε ο κύριος Γιάγκος.

«Όχι, δεν πέρασε...»

«Δίνω μεγάλη σημασία σ' αυτό, πατέρα. Αν με πάρει μαζί του να συνεργαστούμε, θα κάνω την τύχη μου, όλοι θα ωφεληθούμε. Μια εξυπηρέτηση θα κάνουμε, με το αζημίωτο, κι ύστερα, ύστερα...»

«Εξηγήσου, βρε παιδί μου, καλύτερα, μη μιλάς σαν σταυρόλεξο».

«Θα τα μάθεις, πατέρα, θα τα μάθεις εν καιρώ... Προς το παρόν, όπως είπαμε, δείξε του τα πίσω δωμάτια. Ελπίζω να

του κάνουν. Αυτό μόνο θέλω από σένα. Τα υπόλοιπα άφησέ τα πάνω μου...»

«Μήπως μπλέξουμε, βρε παιδί μου;»

«Δε θα μπλέξουμε. Η Μαρία είναι εκεί;»

«Όχι, δε φάνηκε ακόμη να βάλει ένα χεράκι, έχουν μαζευτεί ένα σωρό τα άπλυτα πιάτα... Εγώ δεν μπορώ πια...»

«Όταν έρθει, πες της να πάρει τη μάνα της, έχει να της πει. Το κινητό της είναι κλειστό, αδύνατο αυτή η γυναίκα να συνηθίσει το κινητό».

«Καλά, καλά. Θα της το πω». Δεν άντεχε να ακούει τον γιο του να κεκεδίζει, ντρεπόταν να τον ακούει.

«Κάτι έγινε με τη Μυρωνία, δεν κατάλαβα καλά. Είπε ότι θα έρθει ο νουνός της να εγκατασταθεί στον Πειραιά. Στρατηγός είναι», συνέχισε ο Κώστας κάνοντας προσπάθεια να μιλήσει σωστά.

«Ε, και;»

«Θέλει μια γυναίκα να αναλάβει να του μαγειρεύει και να του συγυρίζει».

«Τη Μαρία;»

«Όχι, η Μυρωνία θα αναλάβει...»

«Καλά, θα της το πω. Κλείνω τώρα, έχω δουλειά», είπε βλέποντας τον Μέγαира να ζητάει να πληρώσει.

δ. Μυρωνία

«Έρχεται ο στρατηγός!» ήταν η πρώτη κουβέντα της Μυρωνίας μπαίνοντας φουριόζα στο σουβλατζίδικο, λύνοντας με μια κίνηση το κεφαλομάντιλο.

Απόγευμα, με βαριά συννεφιά και κρύο πολύ. Οι δρόμοι είχαν πλημμυρίσει από την καταρρακτώδη βροχή του μεση-

μεριού, η συνοικία δεν είχε βρει ακόμη την ανάσα της από τα ακραία καιρικά φαινόμενα, είχαν λυσσάξει τα κανάλια.

«Ε;» έκανε ο Διαμαντής σαν χαζός κοιτάζοντας τη σούβλα με τον γύρο, κάτι με τις στροφές της δεν πήγαινε καλά, κανονικά ήθελε αντικατάσταση αλλά δεν περίσσευαν λεφτά για τέτοιες πολυτέλειες.

«Έρχεται ο στρατηγός, ο νουνός μου!» ανακοίνωσε ξανά ενθουσιασμένη, καραμούζα η φωνή της.

Ο Διαμαντής τής έριξε μια αδιάφορη ματιά, δε φάνηκε να συμμαρτίζεται τον ενθουσιασμό της.

«Κι αυτή τη φορά δεν έρχεται για λίγες μέρες. Θα μείνει πολύ... Μου τα έλεγε ο άνθρωπός του στο τηλέφωνο. Επισκευάζει το σπίτι στον Πύργο, οπότε...»

«Χειμωνιάτικα;»

«Χειμωνιάτικα! Τι μας νοιάζει εμάς... Το σημαντικό είναι ότι θα εγκατασταθεί εδώ, πλάι μας, κοντά μας. Το καταλαβαίνεις;»

Ο Διαμαντής έκανε έναν δυσεξήγητο μορφασμό σαν αδιάβαστος μαθητής, φως φανάρι ότι δεν καταλάβαινε, αλλά έτσι ήταν πάντα ο άντρας της, βραδύνους.

«Εκείνο που καταλαβαίνω είναι ότι άδικα των αδικών πάνε οι θυσίες μου, στον βρόντο πάει η κούρασή μου. Με έπρηξε πάλι η Ελένη με τις τρέλες της. Δε θέλει, λέει, να πετάξει τα πράγματα από το σπίτι, ζει με τις αναμνήσεις, δε θέλει να αποχωριστεί το παρελθόν», μουρμούρισε μουτρωμένα σπρώχνοντας τη σούβλα, προσέχοντας μην του μείνει στο χέρι.

«Η Ελένη... Να δούμε πότε θα καταλάβει σε τι χρόνια ζούμε. Η Ελένη έχει μείνει στις παλιές δεκαετίες... Πρέπει να την πείσουμε, Διαμαντή, να το πάρει απόφαση και να πάμε να μείνουμε μαζί της. Τόσα δωμάτια έχει το σπίτι, εί-

ναι κρίμα να πληρώνουμε νοίκι. Πρέπει να επιμείνεις...»

«Έχει μαλλιάσει η γλώσσα μου, αλλά στου κουφού την πόρτα όσο θέλεις βρόντα, η αδελφή μου έχει στοιχειώσει εκεί μέσα».

«Δεν είναι όμως αυτό το θέμα τώρα, Διαμαντή. Τώρα το θέμα είναι ο νουνός μου, ο στρατηγός», επανήλθε στο φλέγον ζήτημα η Μυρωνία και βάλθηκε να του εξηγεί με θέρμη τη μεγάλη ευκαιρία που παρουσιαζόταν μπροστά τους με την έλευση του στρατηγού στον Πειραιά. Άκληρος ήταν ο στρατηγός, η γυναίκα του είχε πεθάνει εδώ και χρόνια και με τους συγγενείς του βρισκόταν στα μαχαίρια.

«Μόνο εμάς έχει, κι αν εμείς φερθούμε έξυπνα και τον εξυπηρετήσουμε και του συμπαρασταθούμε, δε θα μας ξεχάσει... Κοτζάμ σπίτι, μην το φάνε τα ιδρύματα κι οι παπάδες, διότι ο άνθρωπος στα γεράματα κάνει διάφορες τρέλες χάριν της ψυχής του...»

«Και θα μας καταδεχτεί εμάς ο στρατηγός;» μουρμούρισε ο Διαμαντής, πάντα απαισιόδοξος, σφουγγίζοντας με την ανάστροφη της παλάμης του το δακρυσμένο από το κρεμμύδι μάτι του.

«Και βέβαια θα μας καταδεχτεί! Νουνός είναι αυτός. Ξέρεις τι είπε στον άνθρωπό του; “Τη χρειαζόμαστε τη Μυρωνία, Αλέξανδρε”. Έτσι του είπε».

«Τι άνθρωπός του;»

«Αλέξανδρος Λουλές λέγεται. Γράφει τη βιογραφία του στρατηγού».

«Τη βιογραφία του!»

«Ναι, τη βιογραφία του, τα απομνημονεύματά του, πώς το λένε; Εγώ θα αναλάβω τα συγυρίσματά τους, τα φαγητά τους, τις καθαριότητες, τα ψώνια, τους λογαριασμούς... Στα όπα όπα θα τους έχω, να μην τους λείψει τίποτα».

«Σε ποιους να μη λείψει;»

«Μα δεν ακούς, χριστιανέ μου; Αφού θα είναι κι ο άλλος μαζί του, αυτός που θα γράψει τη βιογραφία του. Μαζί θα μένουν...»

«Α...» έκανε ο Διαμαντής βαριεστημένα και την ίδια στιγμή έκοψε κατά λάθος με το κοφτερό μαχαίρι το δάχτυλό του, φάνηκε ένα αυλάκι σκουρόχρωμο αίμα. «Γαμώτο!»

Απ' έξω πέρασαν τρεις θηριώδεις νεαροί με κασκόλ και σκούφους του Ολυμπιακού, έριξαν ένα βιαστικό βλέμμα στο μαγαζί και χαιρέτησαν σκυθρωπά. Τσακίστηκε ο Διαμαντής να τους ανταποδώσει τον χαιρετισμό και πιπίλισε με το αίμα την αυστηρή φωτογραφία του πατέρα του δίπλα από το ημερολόγιο. Γεώργιος Μπαρτζάς.

«Πώς καταδέχεσαι και τους μιλάς;» τον αποπήρε η Μυρωνία, δεν της άρεσαν τα μούτρα τους κι είχε δίκιο, είχαν βγάλει κακό όνομα στην περιοχή, είχαν τη λέσχη τους στη γωνία πάνω από το καθαριστήριο Κρίνος κι εκεί μαζεύονταν οι φανατικοί της θύρας 7 για να ξελαρυγγιαστούν, να βρίσουν, να εκτονωθούν και να οργανώσουν τις επιθέσεις τους.

«Πελάτες είναι, γυναίκα, αυτοί κρατάνε το μαγαζί. Ξέρεις πόσα σουβλάκια και πόσες μπίρες παραγγέλνουν κάθε βράδυ; Πρέπει να τα έχω καλά μαζί τους... Και δηλαδή εσύ, να πούμε, τώρα θα αναλάβεις...» είπε ο Διαμαντής ψάχνοντας στα συρτάρια για ιώδιο και τσιρότο.

«Ναι. Θα αναλάβω το φαγητό τους και την καθαριότητα του σπιτιού. Και θα καταλάβει ο στρατηγός την αξία μου, το ενδιαφέρον μου, θα δει με τα μάτια του πόσο νοιάζομαι. Και θα δεις που στο φινάλε θα με θυμηθεί στη διαθήκη του. Δεν ξέρει τι έχει, σου λέει, εκεί στην Ηλεία, πάμπλουτος», του είπε καθώς περιποιόταν το δάχτυλό του.

«Ονειρεύεσαι όρθια, βρε γυναίκα. Ας δούμε πώς θα πεί-

σω την Ελένη να πάμε στο σπίτι της να μείνουμε. Τα άλλα τα ακούω βερεσέ».

«Δεν ονειρεύομαι εγώ όρθια. Εσύ είσαι πράος άνθρωπος και δε χτυπάς τη γροθιά στο τραπέζι και σε κάνουν ό,τι θέλουν τα αδέρφια σου», ξέσπασε εκείνη, ξέροντας ότι τον πατούσε στον κάλο, τραβήχτηκε ο Διαμαντής στην άκρη σαν δαρμένο σκυλί και αφοσιώθηκε στη μισοχαλασμένη σούβλα.

Η Μυρωνία το μετάνιωσε αλλά ήταν αργά, το είχε πει. Άρχισε να ψευτοσυγυρίζει νευρικά περιμένοντας τη Δέσποινα, να της αναγγείλει κι εκείνης τα νέα, να χαρεί κι εκείνη μαζί της. Στο τηλέφωνο αδύνατο να την πετύχει, δηλαδή δεν το σήκωνε το ρημάδι, θα είχε πάλι φουντώματα και δε θα ήθελε να μιλήσει σε κανέναν. Μα σε ποιον είχε μοιάσει αυτό το κορίτσι; Ευτυχώς είχε τη Μαρία για να συνεννοείται. «Μακάρι, μάνα, μακάρι. Μπας και δούμε κι εμείς μια άσπρη μέρα. Είναι κι ο Κώστας, του υποσχέθηκαν κάποια δουλειά, ελπίζει...» της είχε πει κι ύστερα της εξήγησε ότι θα χρησιμοποιούσαν τα πίσω δωμάτια του καφενείου για αποθήκη εμπορευμάτων, δεν ήξερε όμως ακόμη λεπτομέρειες. Ναι, η Μαρία ήταν άλλος άνθρωπος, λογικός, προσγειωμένος, συνεννοήσιμος.

Η Δέσποινα ήρθε κατά τις οχτώ και στρώθηκε μπροστά από την τηλεόραση και αγρόν ηγόραζε για όσα της έλεγε η μάνα της. Είχαν έναν μικρό χώρο στο πίσω μέρος του σουβλατζίδικου κι εκεί είχαν στριμώξει τέσσερα τραπεζάκια, κι υποτίθεται η Δέσποινα ερχόταν κάθε βράδυ στο μαγαζί για να σερβίρει τους πελάτες. Μα δεν υπήρχαν πελάτες χειμωνιάτικα. Όλοι το ήξεραν ότι η Δέσποινα ερχόταν για να βρίσκεται μακριά από το σπίτι της. Απέφευγαν όμως να το θίξουν το ζήτημα.

«Εγώ έχω πολλές ελπίδες από την άφιξη του στρατηγού»,

είπε η Μυρωνία κι έβγαλε τις βελόνες του πλεξίματος, ποτέ δεν καθόταν άπραγη.

Η Δέσποινα, αμίλητη κι απόμακρη, καμπούριαζε καθισμένη στο άβολο σκαμνί και παρακολουθούσε την ανία ενός σίριαλ: ε, λοιπόν, αυτά τα σίριαλ της είχαν χαλάσει το μυαλό. Ο Διαμαντής κάπνιζε τα φτηνά τσιγάρα του κοιτάζοντας μια τα παρκαρισμένα αυτοκίνητα στη χειμωνιάτικη πλατεία και μια τον γύρο να περιστρέφεται αργά και διακεκομμένα στην κάθετη σούβλα.

«Η τύχη χτυπάει την πόρτα μας, διότι ηλικιωμένος άνθρωπος είναι, έχει και την καρδιά του, πόσο θα ζήσει ακόμη; Και με όλους τους συγγενείς έχει τσακωθεί, γιατί, όπως λέει κι ο ίδιος, μύγα στο σπαθί του δε σηκώνει!»

«Για να έχει τσακωθεί με όλους, φαντάσου τι κουμάσι θα είναι. Όσο γι' αυτά τα “μύγα στο σπαθί του δε σηκώνει”, τα ακούω βερεσέ», της αντιγύρισε ο Διαμαντής ανακατεύοντας τα αχαμνά του, ψάχνοντας για φαντάσματα στην έρημη πλατεία.

«Κι εγώ σου λέω ότι, όταν έρθει η ώρα να συντάξει τη διαθήκη του, θα μας συμπεριλάβει κι εμάς. Αναλόγως πώς θα φερθούμε. Αν πάμε με τα νερά του, μπορεί ως και το σπίτι να μας αφήσει».

«Για ποιον λέτε;» ενδιαφέρθηκε αδιάφορα ο Πρόδρομος Μαραθόπουλος μπαίνοντας αργά στο μαγαζί, ανεβαίνοντας με δυσκολία τα σκαλοπάτια.

«Για τον στρατηγό Ορφανέα, τον νουνό μου, αυτόν που έχει το σπίτι πλάι στην αδελφή σου της Σοφίας», είπε η Μυρωνία και βάλθηκε να του εξηγεί τα καθέκαστα, ενώ η Δέσποινα σηκώθηκε μηχανικά για να βάλει κρασί.

Το βλέμμα του Πρόδρομου αρπάχτηκε ως συνήθως από το μεγάλο στήθος της κόρης της, έκανε ότι δεν το πρόσε-

Ξε η Μυρωνία, καθώς ο Πρόδρομος ήταν μόνιμος πελάτης τους, οικογένειά τους. Αλκοολικός κι ακατανόητος, ένα ζυμάρι ποτισμένο με κρασί, γυαλιά μυωπίας, τεράστιο κεφάλι, κοντοκουρεμένος και μελαγχολικός, ζούσε με τις δύο ανύπαντρες αδελφές του. Η μοναδική του χαρά, αφότου εγκατέλειψε το γραφείο τελετών με αναπηρική σύνταξη, ήταν να κατεβάζει τα ποτήρια του και να χαζεύει τα βυζιά της Δέσποινας. Είχε κόψει το κατά δύναμη το κάπνισμα και το είχε ρίξει στο κρασί. Το γραφείο το είχε αναλάβει ο ανιψιός του ο Θωμάς, ένας λιγομίλητος τύπος κάπως κατσούφης.

«Ο στρατηγός... Πήρα τη σύνταξή μου σήμερα. Μειώθηκε κι άλλο. Στο τέλος θα φορολογούν και τον θάνατό μας», σχολίασε πένθιμα ο Πρόδρομος αδειάζοντας το ποτήρι του.

«Κατά διαόλου πάμε, θα μας αφανίσουν. Και να πεις ότι ξέρουμε ποιος φταίει!» είπε ο Διαμαντής και σώπασαν όλοι.

Μυρωδιά κρασιού ανακατεμένη με τη μυρωδιά της τουαλέτας, ξινίλα ανυπόφορη. Ένα σίριαλ με χάσματα στην τηλεόραση, τα πρόσωπά τους φωτισμένα από την κόκκινη ανταύγεια της ηλεκτρικής σόμπας. Η ερημιά του σουβλατζίδικου κι έξω λυσομανούσε ο αέρας απειλώντας την πόλη, φοβερίζοντας τα όνειρα. Φλεβάρης μήνας. Η Δέσποινα είχε περάσει το χέρι της μέσα από την μπλούζα και χάιδευε την πλάτη της, ξεροστάλιαζε ο Πρόδρομος. Η Μυρωνία μετακινήθηκε λίγο, μπήκε ανάμεσά τους, έσκυψε στο πλέξιμό της.

«Και να έχεις και τον πρωθυπουργό να ανακοινώνει άρες μάρες κουκουνάρες. Δεν είναι σοβαροί άνθρωποι αυτοί, θα μας χαντακώσουν», μονολόγησε ο Διαμαντής, χόρευαν τα μάτια του κοιτάζοντας το μισοσκόταδο έξω από τη βιτρίνα και με το χέρι υποβοηθούσε τη σούβλα να περιστρέφεται.

«Να μου το θυμάστε. Από βδομάδα θα αλλάξει η ζωή μας», έδωσε μια νότα αισιοδοξίας η Μυρωνία, αλλά ούτε ο

άντρας της ούτε η κόρη της απάντησαν. Σαν να τους μιλούσε αλαμπουρνέζικα, σαν να μην εννοούσαν τι ευκαιρία χτυπούσε την πόρτα τους.

«Μακάρι», είπε ο Πρόδρομος κι έκανε νόημα στη Δέσποινα να του φέρει κρασί – μα πότε πρόλαβε κι ήπια το προηγούμενο; Ναι, μόνο με τη Μαρία μπορούσε να συνεννοηθεί, μόνο στη Μαρία μπορούσε να ακουμπήσει τα σχέδιά της.

«Αλλά λέω και το άλλο. Και το σπίτι να μη μας αφήσει, θα έχουμε ένα έσοδο...»

«Αυτό ναι, το καταλαβαίνω. Θα είναι ένα έσοδο. Τα υπόλοιπα είναι φούμαρα. Όνειρα θερινής νυκτός», είπε ο Διαμαντής.

ε. Διαμαντής

«Πηγαίνετε εσείς, θα μαζέψω εγώ, δε βλέπω να έρχονται άλλοι, μόνο μια παραγγελία περιμένω από τους χούλιγκαν δίπλα», ξεφύσηξε ο Διαμαντής, ήταν αναμενόμενη βέβαια η αναδουλειά με τέτοιο βρομόκαιρο, ίσως αν είχε κάποιον ντελίβερι κάτι να γινόταν, αλλά δεν περίσσευαν λεφτά.

«Να συμμαζέψουμε τουλάχιστον».

«Τι να συμμαζέψεις, γυναίκα; Τι να συμμαζέψεις;» Σαν του πνιγμένου ακούστηκε η φωνή του.

Ο Διαμαντής κι ο Πρόδρομος τις κοιτούσαν να ετοιμάζονται αργά και σιωπηλά. Ύστερα απόμειναν μόνοι, συντροφιά με μια εκπομπή πολιτικής επικαιρότητας, κι ο καθένας τους βυθίστηκε στα δικά του, ο Πρόδρομος με τα φαντάσματα των πεθαμένων του κι ο Διαμαντής να ονειρεύεται την πολυπόθητη σύνταξη. Θα κατάφερνε όμως να βγάλει σύνταξη έτσι όπως είχαν έρθει τα πράγματα; Δεν ήθελε να

καταλήξει σαν τον συμπέθερο, να δουλεύει σε τόσο μεγάλη ηλικία, δε θα το άντεχε, είχε κουραστεί να χάνει, είχε κουραστεί να προσφέρει δίχως αντάλλαγμα κανένα, είχε κουραστεί να είναι το θύμα, είχε κουραστεί να κοροϊδεύει τον εαυτό του ότι θα αποκτούσε, λέει, ξανά το ονομαστό κρεοπωλείο «Τα Ωραία Άγραφα». Ναι, είχε κουραστεί να παλεύει.

Πώς χάθηκαν όλα; Πώς εξανεμίστηκε κοτζάμ περιουσία, ακόμη δεν μπορούσε να το πιστέψει. Από τη μια η προίκα της Ελένης, της μοσχαναθρεμμένης της οικογένειας, από την άλλη ο αδελφός του, στραβωμένος από έρωτα για την Πατρινιά, ζήτησε το μερίδιό του και πήγε φούντο το κρεοπωλείο «Τα Ωραία Άγραφα».

Και τότε εμφανίστηκε ο Αριστείδης Κτενίδης, ο οποίος, όπως έλεγε, ήθελε να βοηθήσει τον γιο του τον Βάσο, έναν αχαϊρευτο, στην πραγματικότητα όμως ίσως χρειαζόταν μια επιχείρηση για ξέπλυμα μαύρου χρήματος. Έριξε λεφτά με τη σέσουλα και σώθηκε το κρεοπωλείο, μα τι να το κάνεις, σαν υπάλληλο κράτησαν τον Διαμαντή κι αυτό με το ζόρι, λόγω της παλιάς φιλίας, γιατί ο Βάσος δεν τον ήθελε τον Διαμαντή, είχε κακό κάρμα, ισχυριζόταν! Άκου εκεί κακό κάρμα. Η θέση του ήταν λεπτή, θα μπορούσε να βρεθεί στον δρόμο από τη μια στιγμή στην άλλη. Κι έτσι αναγκάστηκε να ανοίξει τούτη την τρύπα, το σουβλατζίδικο. Και η αλήθεια ήταν ότι το καλοκαίρι, λόγω της πλατείας, είχε κάποια κίνηση, τον χειμώνα όμως βαρούσαν μύγες και μόνο η κούραση του έμενε από τις δύο δουλειές, η κούραση και η απογοήτευση.

Κι επειδή οι συμφορές δεν πάνε ποτέ μόνες του, η Μυρωνία είχε πάψει εδώ και χρόνια να είναι γυναίκα του με τη βιβλική έννοια του όρου. Από τον γάμο της αδελφής του. «Δεν κοιτάς τα χάλια μας, που δεν έχουμε αξιωθεί να φτιάξουμε το δικό μας σπίτι, θα δώσεις ένα σωρό λεφτά για να ανοίξει

ο άντρας της ρεστοράν πολυτελείας; Χαμένο το έχεις; Αυτός είναι άνθρωπος της χασούρας, το γράφει στο κούτελό του», του είχε πει, μα τι να έκανε, αφού είχε από την άλλη την Ελένη να στολίζεται για νύφη και να τον εμπιστεύεται. Τελικά είχε δίκιο η Μυρωνία, χάθηκε η προίκα σε τυχοδιωκτισμούς και μεγαλομανίες.

Του γύρισε λοιπόν την πλάτη η Μυρωνία, είχε από πριν έφεση προς την Εκκλησία, παράγινε αργότερα. Γέμισε το σπίτι εικόνες, το συζυγικό κρεβάτι χωρίστηκε στα δύο κι είχε απομείνει μόνος με τον πριαπισμό να του μαστιγώνει τα νεφρά και να μην ξέρει πού να ξεσπάσει. Δεν ήταν φυσιολογικό βέβαια, ασθένεια ήταν αυτή η σχεδόν μόνιμη στύση, η ανεξέλεγκτη. Η Μυρωνία ούτε να ακούσει. Κανένας δεν τον καταλάβαινε κι όλοι είχαν παράπονα απ' αυτόν, ενώ αυτός ήθελε όλους να τους ευχαριστήσει, καλόβολος άνθρωπος.

«Φτιάξε μας έξι περιποιημένα και πιάσε και έξι μπίρες», παράγγειλε ο Στράτος, ο χούλιγκαν, γέμισε με το τεράστιο σώμα του το μαγαζί.

«Κάνε δέκα τις μπίρες...»

Αυτό περίμενε ο Διαμαντής κι έπιασε δουλειά, και σκεφτόταν ποιον να φώναζε να φτιάξει τη σουβλα πριν του μείνει στο χέρι.

«Την Κυριακή θα τους πετάξουμε τα μάτια έξω! Θα μετράνε γκολ».

«Οπωσδήποτε», συμφώνησε.

«Και πού είσαι, μάστορα, ο Θύμιος μού είπε ότι ενδιαφέρεσαι για γυναικάκια!»

Του έκανε νόημα ανήσυχος ο Διαμαντής να μιλάει πιο σιγά, να μην ακούσει ο Πρόδρομος, αν κι ο Πρόδρομος εκείνη τη στιγμή άκουγε μόνο εξωγήινες ομιλίες.

«Υπάρχουν δύο τσογλανάκια, αλητόβιες. Όποτε γουστά-

ρεις, πάρε τον Θύμιο στο κινητό και θα κανονίσει αυτός», τον πληροφόρησε ο Στράτος ψάχνοντας για κάποιο θησαυρό στο αυτί του.

Έγλειψε τα χείλη του ο Διαμαντής. Η μοναδική του χαρά, όταν κατάφερνε να ξεφεύγει από τη μέγγενη του μαγαζιού, ήταν να ξεκλέβει λίγο χρόνο και να σμίγει επί πληρωμή, εξυπακούεται με τυχαίες γυναίκες της δουλειάς. Ο Θύμιος ο Πιρούνιας τού προμήθευε γυναίκες, γιατί αυτός ήταν αδύνατο να βρει έτσι όπως ήταν μπλεγμένος στην ασφυκτική καθημερινότητα. Κι εκτός αυτού δεν είχε το χρειαζόμενο λέγειν γι' αυτές τις περιπτώσεις, ήταν κάπως μονοκόμματος, δεν τα κατάφερνε σ' αυτές τις δοσοληψίες, ήταν ντροπαλός, συνισταλμένος και καταπιεσμένος.

Θα πεις, και καλά, δεν μπορούσε να πάει στα μπουρδέλα ώστε και την ασίγαστη στύση του να κατευνάσει και να μην είναι υποχρεωμένος σε κανέναν; Θα μπορούσε, δυστυχώς όμως αδυνατούσε να λειτουργήσει στα μπουρδέλα, χρειαζόταν την ψευδαίσθηση της ψυχικής επαφής, ότι τάχα ήταν νέοι κι ότι έβγαιναν ραντεβού με την κοπέλα των ονείρων του. Τις πήγαινε με το αυτοκίνητο στη Δραπετσώνα, σ' ένα ερημικό μέρος στο παλιό γυψάδικο, με θέα το λιμανάκι και τα μακρινά φώτα της χρεοκοπημένης βιομηχανίας. Αυτή ήταν η μοναδική χαρά στη ζωή του, μια μυστική ιδιωτική χαρά.

«Και τι είναι αυτές;» ρώτησε τυλίγοντας προσεκτικά τα σουβλάκια.

«Αλητόβιες! Τώρα εμφανίστηκαν στην περιοχή. Καινούργιες».

«Και δηλαδή...»

«Δηλαδή, με δυο τρία δωράκια έχεις βρει αυτό που ζητάς. Αλλά όλα με προφυλακτικό. Εξυπακούεται».

«Και τι πλάσματα είναι αυτά;»

«Είπαμε, αλητόβιες».

«Δεν πιστεύω να είναι ανακατεμένες σε τίποτα ναρκωτικά!»

«Και τι σε νοιάζει εσένα;»

«Για να μην μπλέξω».

«Δε θα μπλέξεις. Όσο λιγότερα ρωτάς τόσο το καλύτερο. Εσύ τη δουλειά σου θες να κάνεις κι αυτές είναι μέσα, συμφωνούν», είπε ο Στράτος βγάζοντας μια σιδηρογροθιά από την τσέπη του και την κοίταξε.

«Έτοιμος!»

«Κι είπαμε, όποτε γουστάρεις, αυτές είναι πάντα απίκο, ένα τηλέφωνο και εντάξει», επανέλαβε ο Στράτος χουφτώνοντας τα ρέστα.

Κούνησε το κεφάλι του ο Διαμαντής κι άρχισε να συμμαζεύει βιαστικά και κουρασμένα.

«Άντε, Πρόδρομε, να πηγαίνουμε. Είσαι εντάξει;» Ανησυχούσε για τίποτα εμετούς.

Ο Πρόδρομος απάντησε κάτι ακαθόριστο, κατάφερε όμως να σηκωθεί δίχως βοήθεια και, μέχρι να κλείσει ο Διαμαντής, είχε σταθεί στην κρύα νύχτα και κουβέντιαζε με τα πνεύματα του σκότους. Μπήκαν στο αυτοκίνητο με δυσκολία. Το αυτοκίνητο ήταν το καμάρι του, το πρόσεχε και το περιποιόταν σαν τα μάτια του.

«Δε βγαίνει νόημα. Όπως και να το δεις, δε βγαίνει νόημα. Λες δηλαδή κάτι, και γαμώ τις λέξεις, δηλαδή. Κοψοχρονιάς χάσαμε τη ζωή μας κι οι ψυχές μας δεν ταξιδεύουν. Δε βγαίνει νόημα», έλεγε ο Πρόδρομος και το κεφάλι του πήγαινε πέρα δώθε σαν καμπάνα άδεια, ενώ ο Διαμαντής οδηγούσε αργά και προσεκτικά, ιδίως στις στροφές.

Δεν ήταν μακριά το σπίτι του Πρόδρομου, μια μονοκατοικία φθαρμένη από τα χρόνια, τις δυστυχίες και την υγρα-

σία. Με δυσκολία βγήκε από το αυτοκίνητο ο μεθυσμένος, παραπάτησε κι έψαξε για το κλειδί, δεν το βρήκε, τον βοήθησε ο Διαμαντής, τον πήγε μέσα. Το σπίτι μύριζε καμφορά και κατράμι σαν να ήταν καρνάγιο. Οι αδελφές του δεν είχαν κοιμηθεί ακόμη, έβλεπαν τηλεόραση. Η Ευανθία κι η Αγάπη. Γεροντοκόρες.

«Είμαστε κολασμένες ψυχές... Γι' αυτό», έδωσε την απάντηση στον Κριτή του σύμπαντος ο Πρόδρομος.

«Σ' ευχαριστούμε, Διαμαντή, άσε, θα αναλάβουμε εμείς τώρα».

Ο Διαμαντής τις κοίταξε. Τον αδελφό τους τον είχαν στα όπα όπα, λατρεία τού είχαν, γι' αυτόν ζούσαν. Κι αυτός τις θεωρούσε τη Σκύλλα και τη Χάρυβδη, ίσως του είχαν χαλάσει κάποιο προξενιό ή κάποιον έρωτα, ποιος ξέρει. Και γύρω εικονίσματα και βαλσαμωμένα πουλιά, δεκάδες τα βαλσαμωμένα πουλιά.

Μπήκε στο αυτοκίνητο ο Διαμαντής, πήρε τη στροφή και βρέθηκε ξανά στο σταυρόλεξο των δρόμων, ακούγοντας στο ραδιόφωνο μια αθλητική κουβέντα, έχοντας στο μυαλό του τις δύο αλητόβιες. Αλλά όταν πήρε τον Θύμιο τηλέφωνο, δεν απαντούσε, μάλλον θα γινόταν μεγάλη φασαρία εκεί όπου βρισκόταν και δεν το άκουγε, είχε όμως την εντύπωση ότι κάποιος του έκλεισε την πόρτα κατάμουτρα.

Στο περίπτερο της πλατείας είδε τον Τρύφωνα, τον αδελφό της Μυρωνίας, να προσπαθεί να διώξει δυο αδέσποτα σκυλιά. Τα σκυλιά δεν έφευγαν κι εκείνος είχε οργιστεί.

«Δεν υπάρχει κράτος, δεν υπάρχει τίποτα!» φώναξε κάποιος και χτύπησε με δύναμη το ΑΤΜ της τράπεζας.

Ο Διαμαντής τράβηξε για το σπίτι του μ' έναν ύπουλο πόνο σαν αϋπνία στο υπογάστριο. Μια μεγάλη ταμπέλα με κόκκινα γράμματα, κρεοπωλείον «Τα Ωραία Άγραφα» κι από

κάτω «Γεώργιος Μπαρτζάς και Υιοί», επί της λεωφόρου Αγχιάλου, κοντά στο Ταχυδρομείο. Και τώρα είχαν χαθεί όλα. Ο Γεώργιος Μπαρτζάς είχε πεθάνει, ο Πάνος ρεζιλευόταν στα φουστάνια της Πατρινιάς, η Ελένη συνομιλούσε με τους πεθαμένους, η Μυρωνία τού είχε γυρίσει την πλάτη και οι κόρες του δεν τον υπολόγιζαν. Κι εκείνος προσπαθούσε με νύχια και με δόντια να επιβιώσει ίσαμε τη σύνταξη και να ησυχάσει, να μη βλέπει κανέναν, και μόνο τα ωδικά πτηνά του να ακούει και να αγαλλιά το μέσα του. Μόνο τα ωδικά πτηνά, γιατί φίλους δεν είχε, σε κανέναν δεν είχε ανοίξει την καρδιά του.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΕΜΟΥΝΔΟΣ

Ανυπεράσπιστοι φόνοι

Αν σας αρέσουν οι αντεργκράουντ ιστορίες, τότε κρατάτε στα χέρια σας το σωστό βιβλίο! Αν πάλι όχι, τότε είναι καιρός να αναθεωρήσετε την άποψή σας, παρακολουθώντας τις απελπισμένες προσπάθειες των μελών μιας οικογένειας να ξεφύγουν από τον ασφυκτικό κλοιό της ζωής τους, ενώ η χώρα βυθίζεται στον λασπότοπο της οικονομικής κρίσης.

Πού να το φανταζόταν η Μαρία ότι, για να περισώσει τα κουρέλια της οικογενειακής της ευτυχίας, θα άφηγε τον πεθερό της αβοήθητο να πεθάνει μαχαρωμένος; Πού να το φανταζόταν η Δέσποινα ότι στο τέλος ο στρατηγός Ορφανέας θα πέθαινε από ασφυξία ανάμεσα στα πόδια της; Καμιά τους δεν είχε φανταστεί αυτή την κατάληξη.

Παρόλο που όλα είχαν αρχίσει με τους καλύτερους οιωνούς, τις καλύτερες προϋποθέσεις για να μεταποιηθούν ένα κουρελάκι ονείρου σε λαμπρή φορεσιά.

Και γύρω από τις δύο αδελφές τα υπόλοιπα πρόσωπα κρατάνε το «ίσο» των ψευδαισθήσεων σαν ξεχασμένοι ψάλτες ενός εσπερινού. Πρόσωπα παγιδευμένα στις συμβάσεις του καιρού, πρόσωπα κυνηγημένα από εφιάλτες ιδιωτικών παθών, πρόσωπα σαν το αρνητικό μιας φωτογραφίας, γελασμένα από γεννησιμιού τους, ποιητές από τα γεννοφάσκια τους.

ISBN 978-618-01-0498-1

9 786180 104981

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 14198

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
 ΤΑΤΟΪΟΥ 121 & ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΡΚΟΥΡΗ 1
 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
 ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
 www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

